

КРЕДИБИЛНА ПЕРСПЕКТИВА ЗА ПРОШИРУВАЊЕ И ЗАЈАКНАТ АНГАЖМАН НА ЕУ СО ЗАПАДЕН БАЛКАН

Во неговото **обраќање за состојбата на Унијата во 2017 година**, Претседателот на Европската Комисија Жан Клод Јункер ја потврди европската иднина на земјите од Западен Балкан:

„Доколку сакаме поголема стабилност во нашето соседство, тогаш мораме да одржуваме кредибилна перспектива за проширување за Западен Балкан. Јасно е дека нема да има понатамошно проширување за време на мандатот на оваа комисија и овој парламент. Ниту еден кандидат не е подготвен. Но, после тоа Европската Унија ќе брзи повеќе од 27 земји-членки. Кандидатите за пристапување во преговорите мораат да му дадат најголем приоритет на владеењето на правото, правдата и фундаменталните права.“

Шефовите на држави или влади во ЕУ постојано го поддржуваа европскиот пат на регионот, последен пат во заклучоците од Претседателот на Европскиот Совет во март 2017 година:

„Европскиот совет [...] ја потврди неговата безрезервна поддршка за европската перспектива на Западен Балкан. Поздравувајќи го напредокот од страна на земјите во регионот, Европскиот Совет нагласува дека ЕУ останува посветена и ангажирана на сите нивоа за да ги поддржи во спроведувањето на реформите и проектите поврзани со ЕУ“.

Западен Балкан е **дел од Европа**, географски опкружен со земји-членки на ЕУ. Народите на ЕУ и на регионот имаат заедничко наследство и историја и иднина дефинирана со заеднички можности и предизвици. ЕУ долго време е во голема мера ангажирана во регионот. Од Европскиот совет во Солун во 2003 година, таа ја поддржува иднината на регионот како интегриран дел на ЕУ.

Оттогаш европската перспектива на регионот им помогна на земјите да постигнат севкупни политички и економски реформи со подобри демократски процеси. Визната либерализација и значително подобрената регионална соработка поттикнуваат поотворени општества. Во 2016 година, вкупната трговска размена на регионот со ЕУ беше над 43 милијарди евра, зголемена за 80% од 2008 година и со значителен потенцијал за понатамошен раст. Компаниите од ЕУ се исто така најголеми инвеститори во Западен Балкан со над 10 милијарди евра на странски директни инвестиции во регионот само во изминатите пет години. Меѓусебната поврзаност и меѓусебната зависност на регионот со Европската Унија беше очигледна за време на миграциската криза. Земјите од регионот сè повеќе дејствуваат како партнери на глобалната сцена.

Оваа цврста перспектива, заснована на заслуги, за членство во ЕУ на Западен Балкан е во **политички, безбедносен и економски интерес** на Унијата. Таа е геостратешко инвестирање во стабилна, силна и обединета Европа заснована на **заеднички вредности**. Таа е моќна алатка за унапредување на демократијата, владеењето на правото и почитувањето на фундаменталните права. Кредибилна перспектива за пристапување е **клучен двигател на трансформацијата** во регионот и со тоа ја зајакнува нашата колективна интеграција, безбедност, просперитет и социјална благосостојба. И понатаму е од суштинско значење за поттикнување помирување и стабилност.

Освен тоа, политиката на проширување на ЕУ мора да биде дел од поголемата

стратегија за зајакнување на Унијата до 2025 година најавена од претседателот Јункер во неговото обраќање за состојбата на Унијата во септември 2017 година. Тоа е **инвестирање во безбедноста, економскиот раст и влијанието на ЕУ** и во нејзината способност да ги заштити нејзините граѓани.

Сепак, **нашата Унија мора да биде посилна и постабилна пред да стане поголема**. Токму поради тоа согласно Патоказот за пообединета, посилна и подемократска Унија¹, Комисијата во текот на оваа година ќе предложи неколку иницијативи во насока на подобрување на демократската, институционалната рамка и рамката на политики за Унијата во 2025 година врз основа на тековните Договори. Конкретно овие иницијативи ќе вклучат предлози за подобрување на ефективностa на донесувањето одлуки во рамки на ЕУ со зајакнување на гласањето со квалификувано мнозинство во области како надворешната политика или прашања од областа на внатрешниот пазар.

До овој датум, ЕУ може да биде поголема од 27 земји-членки. Преговорите за пристапување со Црна Гора и Србија се во тек веќе подолго време. Со силна политичка волја, испорачување на реални и одржливи реформи и конечни решенија на споровите меѓу соседите, тие потенцијално би можеле да бидат подготвени за членство во перспективата до 2025г. Оваа перспектива е екстремно амбициозна. Дали ќе се постигне ќе зависи целосно од објективните заслуги и резултати на секоја земја.

Сите земји од Западен Балкан сега мора итно да ги удвојат нивните напори, да преземат витални реформи и да ја завршат нивната политичка, економска и социјална трансформација, вклучувајќи ги сите засегнати страни од политичкиот спектар и од граѓанското општество. Пристапувањето во ЕУ е многу повеќе од технички процес. Тоа е генерациски избор, заснован на фундаментални вредности, кои секоја земја мора да ги прифати поактивно, почнувајќи од нивните надворешни и регионални политики па сè до она што децата го учат на училиште.

Земјите од Западен Балкан сега имаат **историски прозорец на можност** за цврсто и безрезервно да ја поврзат својата иднина со Европската Унија. Ќе мораат да дејствуваат одлучно. Пристапувањето е и ќе остане процес заснован на заслуги што целосно зависи од објективниот напредок постигнат од секоја земја. Земјите може да се изедначат во достигнувањата или да се прстигнуваат едни со други во зависност од постигнатиот напредок.

Комисијата е спремна да подготви препораки за отворање пристапни преговори со Албанија и Република Македонија, врз основа на исполнетите услови. Со постојан напор и ангажман, Босна и Херцеговина би можела да стане кандидат за пристапување. Косово* има можност за одржлив напредок преку спроведување на Спогодбата за стабилизација и асоцијација и да напредува на европскиот пат штом ќе дозволат објективните околности.

Секојдневниот живот на Западен Балкан треба постепено да се доближува до животот во Европската Унија. Во крајна цел, граѓаните тежнеат да живеат во земји што се просперитетни и еднакви, каде владеењето на правото е силно и корупцијата е искоренета. Оваа стратегија дефинира како со зголемена поддршка од ЕУ, вклучително преку учество во одредени политики и програми на Унијата, земјите од Западен Балкан веќе ќе можат да имаат придобивки од зголемената стабилност и просперитет што за

¹ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/roadmap-factsheet-tallinn_en.pdf

* Оваа ознака е без предрасуди во однос на позициите за статусот и е во согласност со УНХЦР 1244/1999 и Мислењето на Меѓународниот суд на правдата за Декларацијата за независност на Косово.

возврат ќе го олесни напредокот на нивниот европски пат.

I. КРЕДИБИЛНА ПЕРСПЕКТИВА ЗА ПРОШИРУВАЊЕ БАРА КРЕДИБИЛНИ НАПОРИ И РЕФОРМИ ВО ЗАПАДЕН БАЛКАН²

Земјите од Западен Балкан ќе можат да и се придружат на Европската Унија откако ќе се исполнат критериумите од член 49 од Договорот за Европска Унија, вклучително Копенхашките критериуми. Иако ниту една земја не ги исполнува овие критериуми денес, регионот поминал долг пат од крајот на деведесеттите години. Свкупно, направен е значителен напредок и кај реформите и во надминување на деструктивното наследство од војните и конфликтите. Но, за земјите да ги исполнат сите услови за членство и да ги зајакнат нивните демократии, потребни се сеопфатни и убедливи реформи во клучни области, особено во областите на владеење на правото, конкурентноста и регионалната соработка и помирување.

Прво, владеењето на правото мора значително да се зајакне. Денес државите покажуваат јасни елементи на заробена држава, вклучително поврзаност со организиран криминал и корупција на сите нивоа на власт и управување, како и силна испреплетеност на јавни и приватни интереси. Сето ова создава чувство на некажливост и нееднаквост. Има големо политичко мешање и контрола врз медиумите. Видливо зајакнато и независно судство и отчетни влади и администрации се од суштинско значење за да се даде придонес кон трајна општествена промена која е неопходна.

Второ, критични делови од економиите на регионот се неконкурентни со премногу непотребно политичко мешање и со недоволно развиен приватен сектор. Ниту една од економиите во Западен Балкан во моментот не може да се смета за функционална пазарна економија, ниту пак да се смета дека има капацитет за да се справи со притисокот на конкуренцијата и пазарните сили во Унијата. И покрај целокупниот напредок во реформите, остануваат многу структурни прашања што влијаат на пазарите на трудот и особено на можностите за вработување на помладите луѓе.

Трето, сè уште има важни билатерални спорови помеѓу земјите во регионот кои треба да се решат. ЕУ нема да прифати да ги увезе овие спорови и нестабилноста којашто може по нив да следи. Мора да се најдат конечни и обврзувачки решенија и тие да се спроведат пред земјата да пристапи.

Последно, но не помалку важно, пристапувањето во ЕУ е избор. Потребен е политички и општествен консензус и поддршка од народот. Не треба да има двоумење кај лидерите за тоа каде припаѓа Западен Балкан и за правецот кон кој се упатуваат. Ова е неопходно за да се обезбеди и да се задржи поддршката од нивните граѓани и од граѓаните на ЕУ и мора да се одрази во комуникацијата на лидерите со граѓаните.

Европскиот пат на секоја од земјите од Западен Балкан е поддржан со разни иницијативи, како Берлинскиот процес², секторски платформи како енергетската и транспортната заедница и регионалните актери, како што е Советот за регионална соработка.

² Комисијата ќе ја усвои редовната комуникација за политиката на проширување на ЕУ заедно со сеопфатните извештаи за земјите во април 2018 година.

² Последниот самит за процесот беше во Трст во јули 2017 година.

Сега зависи од властите на државите, со поддршка на нивните општества, да ја преземат сопственоста и да испорачаат по однос на добропознатите услови за пристапување. За амбициозното сценарио во најдобар случај да стане реалност, **мора да се преземе акција сега**. На крај, граѓаните на регионот ќе им судат на сопствените влади за тоа дали истите имаат волја и се способни да испорачаат по однос на нивните европски амбиции.

1. Владеење на право, фундаментални права, управување

Да се одговори на реформите во областа на **владеење на правото, фундаменталните права и доброто управување** и понатаму останува како најитно прашање за Западен Балкан. Тоа е и клучната одредница врз основа на која ЕУ ќе одлучува за перспективите на овие земји. Регионот мора да го прифати овие фундаментални вредности посилено и покредибилно. Нивното непочитување ги одвраќа инвестициите и трговијата. Зајакнувањето на владеењето на правото не е само институционално прашање. Тоа бара и општествено трансформирање.

Мора да се обезбеди **независноста, квалитетот и ефикасноста на судскиот систем**. Независноста на судството и на индивидуалните судии е клучна за да се обезбеди правичност и за да се бара одговорност од извршната и законодавната власт. Ова е предуслов за секое демократско општество засновано на владеење на правото и за негов економски развој.

Земјите мора да ја искоренат **корупцијата** без компромис. Силни и независни институции се клучни за спречување и справување со корупцијата и за спроведување на поефикасни истраги и обвиненија што ќе водат до конечни судски **пресуди кои ќе се извршуваат**, и ќе вклучуваат **санкции со одвратувачко дејство**. Специјализираните обвинителски структури за борба против корупција и организиран криминал и судските тела треба значително да се зајакнат. Ова треба да вклучува распределба на специјални полициски единици во обвинителствата. Треба да се следат и спроведуваат мерки како одземање нелегално стекнат имот, губење на правото да се има јавна функција, построги правила кон кои ќе се придржуваат јавните функционери и достапни информации и механизми за тужби за граѓаните.

Земјите мора да воспостават и силна рамка за спречување корупција. Потребна е поголема транспарентност за управување со јавни финансии особено во сите фази на **јавната набавка**, област што е особено подложна на корупција. Имаше неколку примери во Западен Балкан за доверливи постапки за набавка на стоки и биле доделени големи договори без јавен тендер. Имаше наводи за политички поврзани локални подизведувачи кои биле фаворизирани и за незаконски исплати. Земјите треба значително да ја зголемат транспарентноста, конкурентноста и правичноста на тендерите за јавни набавки, да ја ограничат употребата на доверливи постапки и да воведат заштитни мерки што ќе исклучат политичко влијание кај понудувачи. Треба целосно да се развие употребата на транспарентна, јавно достапна **е-набавка**. Ова треба да им овозможи на граѓаните да видат јасно како се трошат нивните даноци, од почетниот тендер до крајното извршување на договорите. Одговорноста на раководството и културата на внатрешна контрола во јавните институции се исто така клучни.

Вкоренетоста на организираниот криминал во Западен Балкан и понатаму е силна без оглед дали се работи за трговија со луѓе, дрога и оружје или пак за ризик од криминално инфилтрирање во политичките и економските системи. Властите мораат поефикасно **да ги растурат криминалните мрежи и нивните економски основи**,

систематски користејќи финансиски истраги и применувајќи потаргетиран **алатки** како што се замрзнување на приноси од казниво дело заради претпазливост, конфискација од трета страна, товар врз обвинетиот за докажување во однос на задржување одредени видови имот, конфискација без пресуда заради справување со богатство без покритие, барања за објавување на целосната сопственост на компании и зајакната судска соработка. Како итно прашање треба да се воспостави **конкретна и одржлива евиденција за справувањето со корупција, перење пари и организиран криминал.**

Фундаменталните права се во голема мера опфатени со законодавството на земјите од Западен Балкан, но треба да се направи повеќе за да се обезбеди дека тие се целосно спроведени во пракса. Потребен е конкретен фокус за да се заштити слободата на изразување и независност на медиумите како столб на демократијата. Потребни се одлучни напори за да се заштитат немнозинските заедници и за борба против дискриминацијата, особено за Ромите - за кои социјалната инклузија треба да биде поодлучно подобрена - и ЛГБТИ заедницата. Мора да се гарантира и еднаквоста помеѓу жените и мажите и да се преземат активности за справување со семејното насилство.

Од суштинско значење е да се зајакне функционирањето на **демократските институции**. Ова вклучува обезбедување конструктивен дијалог низ политичкиот спектар, особено во рамки на **парламентите**. Владата мора да обезбеди дека на опозицијата целосно ќе и биде овозможено да ја извршува својата улога. Опозицијата мора конструктивно да се вклучи во демократскиот процес. Изборите треба да се слободни и фер, а препораките на мисиите за набљудување на изборите соодветно да се спроведуваат. Правилата за јавно и приватно **финансирање на политички партии** исто така бараат значителна реформа.

Реформата на јавната администрација е најважна за зајакнување на управувањето на сите нивоа. Ова вклучува подобрување на квалитетот и отчетноста на администрацијата, зголемување на професионализмот, деполитизација и транспарентност, исто и при вработувањето и кај отпуштањата, потранспарентно управување на јавните финансии и подобри услуги за граѓаните. Исто така треба да се најде соодветен баланс помеѓу централната, регионалната и локалната власт.

Владите треба да гарантираат дека засегнатите страни ќе можат активно да учествуваат во реформите и во процесот на креирање политики, на пример со воспоставување **инклузивно структурирани дијалози за реформски приоритети** со вклучување на зајакнато граѓанско општество. Оттука, од клучно значење е овозможувачка средина за граѓанските организации.

Сите овие реформи и понатаму се во сржта на патот на регионот кон ЕУ. Само со испорачување на видливи и одржливи резултати ќе се постигне неопходниот кредибилен моментум.

2. Зајакнување на економијата

Западен Балкан има значителен **економски потенцијал**. Стапките на раст се повисоки од тие на ЕУ и е сè поинтересен пазар за стоките и услугите на ЕУ кој постепено станува дел од европските вредносни синџири. Нивото на економска интеграција со Унијата веќе е многу високо како резултат на спогодбите за стабилизација и асоцијација.

Сепак, потребни се **понатамошни напори** за да се зголеми конкурентноста на економиите на Западен Балкан, да се адресира големата невработеност, особено помеѓу младите, да се зголеми просперитетот и да се создадат можности за бизнис, вклучително и за локалните играчи. Посилни економии засновани на вештини исто така ќе помогнат и да се намали одливот на мозоци што постои, претворајќи го во циркулација на мозоци. Понатамошната модернизација на регионалните економии за возврат ќе привлече дополнителни приватни инвестиции од ЕУ и ќе ја зголеми побарувачката за стоки и услуги од ЕУ во Западен Балкан. Неопходните структурни реформи треба да бидат поддржани од соодветни економски и фискални политики.

Економиите на регионот се соочуваат со многу **структурни слабости**, со неефикасни и крути пазари, ниска продуктивност, ограничен пристап до финансирање, нејасни сопственички права и гломазна регулаторна средина што води до слаба конкурентност и висока невработеност. Свкупно, стапките на инвестирање и раст не се доволни за значително да се намали јазот со ЕУ. Економскиот развој е дополнително попречен и од вкоренетата сива економија. Инволвираноста на државата и непотребното политичко мешање во економијата и понатаму се високи, а политиката на конкуренција и другите странични политики сè уште се многу слаби. Структурните реформи концепирани во Програмите за економска реформа мора да се спроведуваат со поголема ригорозност. Мерките за справување со социјалните предизвици и структурната невработеност мора да бидат приоритетни. Процесите на приватизација мора да се унапредат до целосна транспарентност. Претпријатијата во државна сопственост мора да се реформираат како приоритет и мора да има справување со корупцијата. Потенцијалот за раст и конкурентноста продолжуваат да бидат попречени од слабостите во владеење на правото и слабото функционирање на институциите.

Успешната економска интеграција во рамките на регионот и со ЕУ ќе биде возможна само со зајакната **поврзаност**. Многу од обврските од регионалните спогодби сè уште не се исполнети. Земјите мора целосно да постапуваат во согласност со Договорот за енергетска заедница и Договорот за транспортна заедница и правилата на ЕУ релевантни за Европската заедничка авијацииска област, со кои се обврзале да го усвојат законодавството за енергетика и транспорт како и соодветните стандарди (на пр. животна средина и конкуренција) навремено пред пристапувањето.

Регионот треба да обезбеди дека постојните спогодби и заложби ќе почнат да функционираат, на пример во контекст на Договорот за слободна трговија на Централна Европа кој треба да се реформира за подобро да одговори на потребите на регионот. Донесувањето на Повеќегодишен акциски план за развој на Регионалната економска област договорен од лидерите на Западен Балкан во јули 2017 година е ветувачко: неговото спроведување понатамошно ќе ја зајакне трговијата, инвестирањето и мобилноста во рамки на регионот и помеѓу регионот и ЕУ. Ќе помогне да се интегрираат пазарите во европските и глобалните вредносни синџири и ќе ја унапреди дигитализацијата на економиите во регионот. Ќе помогне и за да се забрза развојот на претпријатијата и вештините, истражувањето и иновациите и паметниот раст.

3. Примена на правилата и стандардите на ЕУ

Суштинските прашања како владеење на правото, фундаменталните права, јакнењето на демократските институции, реформата на јавната администрација, како и економскиот развој и конкурентноста и понатаму се клучни приоритети во процесот на проширување. Тие ја формираат основата за секоја земја-аспирант да обезбеди дека го има неопходниот административен и судски капацитет за правилно да ги примени

правилата и стандардите не само во закон, туку и во пракса.

Останува многу работа за усогласување со правото на ЕУ, за воспоставување или надградување на соодветните институции и обезбедување капацитет за спроведување, без оглед дали е во однос на правилата на единствениот пазар, социјалната политика, законодавството за енергетика и транспорт или европското право за животна средина.

Спроведувањето на обврските што произлегуваат од спогодбите за стабилизација и асоцијација и другите секторски спогодби ќе ги поддржи подготовките за исполнување на барањата за членство во ЕУ. Треба целосно да се искористи значителната техничка помош достапна со поддршката за градење на институции преку Инструментот за техничка помош и размена на информации.

4. Помирување, добрососедски односи и регионална соработка – предуслови за пристапување

Регионалната соработка и добрососедските односи се суштински за напредок на европскиот пат на секоја од земјите. Покрај постојните регионални иницијативи како Советот за регионална соработка, форматите за политичка соработка до највисоко ниво поттикнати од регионот и неодамнешните самити создадоа нов моментум. Ова треба дополнително да се искористи за да се продолжи да се придонесува кон политичката стабилизација и да се создадат економски можности.

Заедно со подобрена регионална соработка, од суштинско значење се понатамошни напори кон помирување за цврсто да се закотви мирот и за да се гарантира трајна стабилност во регионот. На раните од деведесеттите сè уште им треба време за да се залечат. Но, по 25 години, време е да се одговори на отворените прашања со нова енергија. Сите земји мора безрезервно да се заложат, и со збор и со дела, за да **го надминат наследството** од минатото, постигнувајќи помирување и решавајќи ги отворените прашања навремено пред нивното пристапување во ЕУ.

Регионалната соработка, добрососедските односи и помирувањето не можат да се наметнат однадвор. Лидерите на регионот **мора да преземат целосна сопственост** и да бидат пример. Мора да избегнуваат и да ги осудуваат изјавите или дејствата кои би разгореле меѓуетничка тензија и активно да се спротивстават на националистичката реторика. Во ЕУ нема место за распламувачка реторика, особено не за величање на воени криминалци на која било страна. Процесот на **транзициона правда** не е целосен. Нерешените чувствителни прашања како справувањето со случаи на воени злосторства вклучително преку целосна соработка со Механизмот за меѓународни кривични трибунали и Специјалистичките комори за Косово, судбината на исчезнатите лица, бегалците и внатрешно раселените лица, како и пронаоѓањето и отстранувањето на преостанатите нагазни мини во регионот, мора итно да се решат.

На улогата на **образованието** мора да и се даде повисок приоритет особено во смисла на поттикнување поголема толеранција, промовирање на европски вредности и зајакнување на кохезијата во општеството. Западен Балкан треба да инвестира повеќе во младите генерации, нашите идни европски граѓани и да им даде перспектива кон иднината, а не кон минатото. Исто така треба да се зајакне соработката во областа на **културата** со и во рамки на регионот.

Политиката на проширување на ЕУ мора да продолжи да извезува стабилност. Затоа ЕУ не смее и нема да увезува **билатерални спорови**. Тие мора да се решат како итно

прашање од страна на одговорните страни. Постигнувањето на оваа цел ќе се олесни со атмосфера на добрососедски односи, но исто така ќе биде и лакмусов тест за тоа колку се стабилни навистина овие односи. Доколку граничните спорови не се решат билатерално, страните треба безусловно да ги дадат на **обврзувачка, конечна меѓународна арбитража**, чиешто пресуди треба целосно да се применат и да се почитуваат од двете страни пред пристапувањето и треба да се земат предвид при подготвувањето на договорите за пристапување. Комисијата ќе обрне особено внимание на процесот на разрешување на овие спорови и ќе обезбеди поддршка како што е соодветно. Сите земји мора да се воздржат од злоупотреба на нерешените прашања во текот на процесот на пристапување во ЕУ. Како прашање на принцип, оние што се најнапред на европскиот пат имаат стратешки интерес да бидат поборници, а не расипувачи на аспирациите на нивните соседи. Земјите во регионот се меѓусебно зависни и ќе напредуваат побрзо ако си помагаат еден на друг во процесот.

Без ефективно и сеопфатно **нормализирање на односите Белград-Приштина** преку Дијалогот олеснет од ЕУ не може да има трајна стабилност во регионот. Сеопфатен правно обврзувачки договор за нормализирање е итен и круцијален за Србија и Косово да можат да напредуваат на нивниот пат кон ЕУ.

5. Следни чекори на европскиот пат на земјите од Западен Балкан

Во претстојните години сите земји од Западен Балкан ќе имаат шанса да напреднат на нивниот европски пат, врз основа на нивните заслуги и со брзина со која ќе ги постигнуваат истите. Црна Гора и Србија се предводници во процесот и следниот подел ги илустрира останатите клучни чекори на нивниот пат. Албанија и Република Македонија прават значителен напредок на нивниот европски пат и Комисијата е спремна да подготви препораки за отварање на пристапните преговори, врз основа на исполнети услови. Комисијата ќе започне да подготвува Мислење за апликацијата за членство на Босна и Херцеговина по добивањето на сеопфатните, целосни одговори на нејзиниот Прашалник. Со постојан напор и ангажман, Босна и Херцеговина би можела да стане кандидат за пристапување. Косово има можност за одржлив напредок преку спроведување на Спогодбата за стабилизација и асоцијација и да напредне на европскиот пат штом тоа ќе го дозволат објективните околности. Косово исто така ќе има значителна придобивка од конечен договор за нормализирање на односите со Србија.

5.1 Индикативно илустрирање на чекорите потребни за Црна Гора и Србија да го завршат процесот на пристапување во перспективата 2025 година

Овој дел ги дава клучните чекори и услови во пристапните преговори потребни во однос на можната перспектива 2025. Оваа илустрација е чисто индикативна и заснована на сценарио во најдобар случај. Не имплицира автоматизам: процесот е и ќе остане објективен и заснован на заслуги. Служи за да илустрира колку брзо трансформациските реформи одредени погоре би требало да бидат усвоени и спроведени за да се реализира ова сценарио. Секоја земја ќе се оценува независно според сопствените заслуги во согласност со напредокот постигнат во исполнувањето на утврдените услови.

➤ Завршување на времените одредници:

➤ Уште поголем фокус на исполнувањето на **времените одредници во областа на владеење на правото** е од витално значење. Овие барања и услови се веќе

јасно изразени од страна на Комисијата во нејзиното редовно известување. Лидерите на земјите сега мора да се справат со постојните предизвици енергично и со појасни заложби. Во случајот на Србија, времените одредници поврзани со нормализирањето на односите со Косово (поглавје 35) мора да се исполнат и итно мора да се склучи сеопфатен правно-обврзувачки договор за нормализација.

➤ **Дефинирање на заеднички позиции на ЕУ во клучни политики:**

Комисијата ќе подготви Комуникација со **оценки на ефектот на идното пристапување** врз клучни политики како што се земјоделство, кохезивната политика и буџет. Ова ќе им овозможи на земјите-членки да дефинираат заеднички позиции на ЕУ за преговорите во релевантните поглавја со целосно разбирање за можното влијание како и да се дефинираат преодни мерки. Примената на принципот на слободно движење на работници врз нови земји-членки е прашање што еднакво ги загрижува граѓаните на ЕУ и Западен Балкан. Оттука, природата на преодните мерки во оваа област ќе мора да се реши во процесот на преговори. Во случајот на Србија, спроведувањето на сеопфатен, правно-обврзувачки договор за нормализирање на односите со Косово ќе мора да биде значително напреднато.

➤ **Затворање на преговорите:**

Откако ќе се исполнат сите завршни одредници за сите поглавја, вклучително и кредибилна и одржлива евиденција за спроведување на реформи, особено за владеење на правото, земјите-членки ќе бидат во позиција да се согласат за **затворање на севкупните преговори** на меѓувладина конференција. Ова ќе бара континуиран неповратен напредок на агендата на реформи. Во случајот на Србија ќе мора да се има постигнато неповратно спроведување на сеопфатниот правно-обврзувачки договор со Косово што ќе го отсликува консолидирањето на целосното нормализирање на односите.

➤ **Потпишување на Договорот за пристапување:**

Откако земјата или земјите ќе ги заклучат преговорите, **Договорот за пристапување** може да се потпише, по мислењето на Комисијата, согласноста на Европскиот Парламент и одлуката на Советот за прием на новите земји-членки.

➤ **Пристапување:**

Откако ќе заврши ратификувањето на Договорот за пристапување во сите земји-членки на ЕУ и во земјата-пристапничка или земјите-пристапнички, земајќи ги предвид националните уставни барања, **тогаш може да се случи пристапувањето.**

II. КРЕДИБИЛНА ПЕРСПЕКТИВА НА ПРОШИРУВАЊЕ - БАРА ПОДДРШКА ОД ЕВРОПСКАТА УНИЈА

Перспективата на проширување на Западен Балкан е најпрво и пред сè во рацете на самите земји. ЕУ мора да остане кредибилна, стабилна и правична, подобрувајќи ги своите политики за подобро да го поддржи процесот на трансформација во регионот. И мора да ги исполнува своите заложби како што Западен Балкан ги исполнува неговите - во стратешки интерес на Европа.

Делот подолу, заедно со Акцискиот план во анексот, одредува сет носечки иницијативи што претставуваат значително зајакнување на ангажирањето на ЕУ со земјите од Западен Балкан, што е заеднички интерес. Овие иницијативи ќе бараат конкретна поддршка од европските институции како и од земјите-членки на ЕУ.

Политиката на проширување на ЕУ и процесот на стабилизација и асоцијација и

алатките и инструментите што ги обезбедуваат истите и понатаму останува темел на нејзината поддршка на Западен Балкан. Комисијата ќе настојува да обезбеди зајакната координација на сите релевантни активности, исто така и со други учесници, вклучително меѓународни финансиски институции, и понатаму ќе ја унапредува регионалната сопственост што е круцијално за да напредува регионот.

ЕУ треба да го зајакне ангажирањето во политиките со Западен Балкан, фокусирајќи се на области од заеднички интерес како што се правда и внатрешни работи, вклучително безбедност и борба против организиран криминал, економијата и единствениот пазар, енергетика, транспорт и дигитална политика, социјална политика, образование, истражување и иновации, како и надворешни работи и одбрана.

Соработката во овие области ќе биде поддржана од зголемено учество на Западен Балкан во **неформалните Совети** како и редовните **контакти на министерско ниво**. Комисијата, од своја страна, како што е соодветно ќе го вклучи Западен Балкан во **техничките комитети и работните групи на Комисијата**. По самитот за Западен Балкан во Софија во мај 2018 година, лидерите од ЕУ треба да продолжат да работат со нивните колеги од Западен Балкан, вклучително и на ниво на самит.

Релевантните внатрешни политики на ЕУ и програмите за финансирање треба понатамошно да се прошират на земјите од Западен Балкан и треба да им се обезбеди поддршка, за да може подобро да го искористат постојното учество во овие програми и мрежи на ЕУ.

Комисијата ќе ја зајакне техничката помош за Западен Балкан за да им помогне во усогласувањето со законодавството на ЕУ и за да се обезбеди ефективно спроведување во пракса. Размените со **администрациите** во регионот исто така ќе бидат засилени и **форматите луѓе со луѓе** дополнително ќе бидат олеснети како локални партнерства помеѓу општините низ регионот со оние во земјите од ЕУ.

За да се продолжи нашиот заеднички интерес за зајакнување на нашата безбедност, структурираните дијалози за Заедничката надворешна и безбедносна политика/Заедничката безбедносна и одбранбена политика, треба да се прошират и продлабочат со зголемено учество во мисиите и операциите на ЕУ низ светот со индивидуалните партнери како што е соодветно, како и со понатамошно развивање на учеството во акции поврзани со хибридни закани, разузнавање, вселенски прашања и реформа на одбранбениот и безбедносниот сектор. Во овој контекст, земјите од Западен Балкан мора да го забрзаат и нивното усогласување со позициите на ЕУ во надворешната политика, вклучително рестриктивните мерки. Пристапувањето кон ЕУ е избор и бара споделување на принципите, вредностите и целите што Унијата настојува да ги промовира во нејзиното соседство и подалеку, вклучително целосна усогласеност со заедничката надворешна и безбедносна политика.

1. Зајакната поддршка за владеење на правото

Треба да се засилат напорите за да се водат реформите поврзани со владеење на правото во регионот, за да се поддржат амбициозните чекори што ќе ги преземат самите земји. Алатките развиени за време на преговорите со Црна Гора и Србија во рамки на поглавјата за владеење на правото треба да се искористат и во другите земји од Западен Балкан како стимул за рано усвојување на клучните реформи. Ова ќе вклучи анализа на законодавството и праксата во оваа област, што ќе води до **утврдување детални акциски планови** во кои ќе се даде приоритет на клучните прашања и одблизу ќе се следат спроведувањето и испорачувањето на конкретни резултати.

Има голема придобивка од зголемените придонеси на земјите-членки и експертите во поддршката и притисокот да се продолжи со спроведувањето на реформите. Треба да се направат подетални проценки на владеењето на правото и **советодавните мисии треба да се прошират на цел Западен Балкан**, надградувајќи се на искуството од претходните советодавни мисии. Следењето на спроведувањето и извршувањето треба да се зајакне вклучително и преку посистематски оценски мисии засновани на случај организирани од Комисијата со учество на експерти од земјите-членки. Треба да се воведат на процесот на судење во областа на сериозната корупција и организиран криминал. Ќе се развијат индикатори за следење на спроведувањето на реформите. Напредокот во судската реформа треба да се измери со ефективноста на правдата што системот може да ја обезбеди за неговите граѓани и деловната заедница.

Рамките за преговори воспоставени за Црна Гора и Србија особено ја истакнуваат потребата за осврнување на реформите на владеењето на правото рано во преговорите. Комисијата **препорачува поголема искористеност на инструментите обезбедени во рамките за преговори**. Според тоа, треба да се бара значително подобрување во владеењето на правото и особено конкретни резултати во судската реформа и во борбата против корупцијата и организираниот криминал пред привремено да се затворат техничките разговори за други поглавја од пристапните преговори.

- Комисијата ќе ги опфати овие активности во рамките на носечката иницијатива за **зајакнување на владеењето на правото** во Западен Балкан.

2. Зајакнување на ангажирањето за безбедност и за миграции

Зајакната **стратешка и оперативна соработка** помеѓу ЕУ и Западен Балкан во областа на **безбедноста** вклучително и преку **релевантни агенции** е клучна за ефективно и ефикасно справување со постојните безбедносни и терористички закани што влијаат на Унијата и на регионот на Западен Балкан. Соработката на институциите за спроведување на законот и споделувањето информации на национално и регионално ниво помеѓу партнерите од Западен Балкан исто така треба да се зајакне.

Веќе многу е направено на ниво на ЕУ за да се помогне да се изградат капацитети во Западен Балкан и за да се олесни меѓународната полициска и судска соработка заради спротивставување на закани што потекнуваат од организиран криминал и тероризам, вклучително радикализација што води до насилан екстремизам, предизвикот од странски борци и трговијата со оружје и експлозиви. Овој ангажман треба понатамошно да се зајакне врз основа на успешни иницијативи во областа на безбедноста и борбата против тероризмот и да биде потпомогнат од тековниот дијалог за безбедносна политика помеѓу Унијата и Западен Балкан. Партнерите од Западен Балкан треба - на *ад хок* основа - да бидат потесно поврзани со релевантните дискусии кои се одвиваат во ЕУ во областа на безбедносната политика.

Агенциите на ЕУ⁴ поддржани од Интерпол, ќе бидат и понатаму повикани да играат истакната улога во зајакнување на стратешката и оперативна полициска и судска соработка, вклучително и со назначување на офицери за врски од Европол во регионот

⁴ Агенција на Европската Унија за соработка на институции за спроведување на законот (Европол), Европска агенција за гранична и крајбрежна стража, Единица за судска соработка на Европската Унија (Европрава), Агенција на Европската Унија за обуки за спроведување за законот (Цепол)

и со понатамошно унапредување на Заеднички истражни тимови (ЗИТ). Договорите за соработка со Европска правда треба да се финализираат веднаш штом ќе се воспостават потребните стандарди за заштита на податоци.

Засиленото ангажирање за **борба против тероризмот и радикализацијата** треба да вклучува зајакнување на стратешките законодавни и институционални капацитети во земјите-партнери, надградувајќи ги посветените дијалози за борба против тероризмот и заедничките акциски планови, и продолжување на распоредувањето на експертиза за борба против тероризмот во Западен Балкан. Соработката треба да се зајакне долж внатрешно-надворешната безбедносна врска со помош на агенциите на ЕУ и Интерпол, вклучително размената на информации за странски борци и со проширување на поддршката на Мрежата за свесност за радикализација на Западен Балкан. Кохеренција и синергии за дејствување треба да се обезбедат преку Иницијативата на Западен Балкан за борба против тероризам.

Оперативната соработка за борба против разни видови **организиран криминал** во контекст на Циклусот на политики треба сè повеќе да се зголемува за да го вклучува Западен Балкан. Особено внимание ќе се обрне на обезбедување зголемена поддршка на градење капацитети во областа на **сајбер-безбедноста и борбата против сајбер-криминалот**. Ќе се зајакне соработката со релевантните агенции на ЕУ како Европол и Европската агенција за безбедност на мрежи и информации.

Во исто време од суштинско значење е дополнително да се забрза стратешката и оперативната соработка со Западен Балкан за **миграција и гранично управување**. Ова вклучува обезбедување пристап до меѓународна заштита, споделување релевантни информации (како анализи на ризик), зајакнување на гранична контрола, обезбедување ефективна имплементација на политиките за реадмисија и враќање и борбата против нелегална миграција и криумчарење мигранти. Исто така неопходно е зајакнување на меѓународната и регионална соработка (вклучително со агенции на ЕУ⁵ и соодветните офицери за врски во регионот) и понатамошна консолидација на капацитетите за управување со границите и миграцијата.

Оттука, Комисијата предлага да продолжи процесот на склучување на статусните договори на Европската гранична и крајбрежна стража со партнерите од Западен Балкан, обезбедувајќи јасна правна рамка и заштитни механизми за поблиска оперативна соработка. Ова треба да ја вклучува можноста за распоредување и спроведување заеднички оперативни активности на надлежните национални власти на земјите-членки на ЕУ и на земјите од Западен Балкан заедно со Агенцијата за европска гранична и крајбрежна стража. Продлабочувањето на регионалната соработка и зајакнувањето на размената на информации помеѓу Унијата и Западен Балкан во оваа област ќе биде подеднакво клучно.

За да се одговори на различните активности што ќе бидат преземени од страна на агенциите на ЕУ поврзани со Западен Балкан, Комисијата има за цел да создаде и координира **меѓуагенциска работна група на ЕУ**, во согласност со нивниот мандат.

- Комисијата ќе ги опфати овие активности во рамките на носечката иницијатива за **зајакнување на ангажманот за безбедност и миграции** во Западен Балкан

⁵ Работењето на гореспоменатите агенции е релевантно како и она на Европската канцеларија за поддршка на азил.

3. Поддршка на социо-економскиот развој

Инвестирањето во Западен Балкан е инвестирање во Европа. Инвестициите ќе се зголемат само ако се зајакне економското владеење и ако се спроведуваат структурни реформи за зголемување на конкурентноста. Мерките подолу служат за да се поддржи оваа цел и за да се зајакне растот и создавањето работни места особено за младите во регионот. **Инвестициската рамка за Западен Балкан** финансирана преку Инструментот за претпристапна помош сè повеќе ќе биде во сржта на поттикнувањето инвестиции во регионот. За таа цел, ќе се прошири за дополнително да привлече и координира инвестиции од билатерални донатори и меѓународни финансиски институции. Предвидено е зголемено финансирање во областа на транспортот, енергетиката, социјалниот сектор, животната средина и развојот на јавниот сектор вклучително и дигиталната економија. За да го поврзе социо-економскиот развој во регионот со приоритетите за инвестирање на Унијата, Комисијата се стреми **значително да го зголеми обезбедувањето гаранции** преку Инвестициската рамка за Западен Балкан за привлекување приватно инвестирање во регионот, во целосна комплементарност со постојните иницијативи. Во поглед на следната Повеќегодишна финансиска рамка, Западен Балкан треба да биде соодветно покриен во можните надворешни аранжмани за кредитирање.

Регионалната економска област е суштински чекор за унапредување на економската интеграција помеѓу ЕУ и Западен Балкан и за зголемување на атрактивноста на регионалниот пазар. Комисијата ќе продолжи да го поддржува развојот на интратергионалната економска интеграција, вклучително со мобилизирање на експертиза за да помогне во спроведувањето на акцискиот план на Регионалната економска област, особено во области опфатени со правото на ЕУ.

Иако трговската размена помеѓу ЕУ и Западен Балкан беше над 43 милијарди евра во 2016 година, има значителен потенцијал за понатамошен пораст. За да се оствари овој потенцијал, Комисијата **дополнително ќе ја олесни трговската размена помеѓу ЕУ и Западен Балкан**. Ова ќе вклучи развивање на програми за взаемно признавање врз основа на Областа за слободна трговија во Централна Европа и Регионалната економска област (на пр. Овластени економски оператори). Членството во **Светската трговска организација** е предуслов за пристапување во ЕУ и може да поттикне економски раст и значително инвестирање за регионот. Комисијата ќе продолжи да им помага на Босна и Херцеговина и Србија во нивниот процес на пристапување кон Светската трговска организација.

Развивањето на **силен приватен сектор воден од претприемачи и од регионот и од ЕУ** подобро ќе ја искористи енергичноста на **младината** од регионот и ќе поттикне економска интеграција во заемна корист. Врските помеѓу деловната заедница на дијаспората во ЕУ и претприемачите во ЕУ и Западен Балкан и понатаму ќе бидат охрабрувани вклучително и преку програмата на ЕУ за Конкурентност на претпријатија и мали и средни претпријатија. Потребни се мерки за да се зголеми пристапот до финансии и да се искористи потенцијалот за раст на мали и средни претпријатија. За да се засилат претприемништвото и иновациите, Комисијата ќе развие програма за поддршка на трансфер на технологија и **почетни бизниси** низ регионот и ќе ги поддржи напорите насочени кон паметна специјализација, како и циркуларната економија. Рамковните програми на ЕУ се веќе отворени за Западен Балкан. За да се обезбеди нивното поефикасно учество, треба да се предвиди понатамошна интеграција во постојните мрежи на знаење во ЕУ, вклучително и градење капацитети за истражување и иновации. Соработката може да биде дополнително унапредена преку други

иницијативи, вклучително макрорегионални стратегии на ЕУ.

Комисијата ќе работи на поддржување на професионализмот и независноста на оние службеници што работат **јавни набавки** и на зајакнување на механизмите за надзор за да се овозможи следење на целиот тендерски циклус. За овие напори да бидат ефикасни, потребна е цврста политичка заложба за справување со корупцијата.

Процесот на годишната **програма за економски реформи** воден од Комисијата со сите земји од Западен Балкан е круцијална алатка за поддржување на модернизацијата на нивните економии, и за постигнување поблиска економска координација со ЕУ. Комисијата ќе го зајакне овој процес и ќе го доближи уште повеќе до постојниот европски семестар за земји-членки на ЕУ и ќе обезбеди понапредена техничка помош.

Европскиот столб на социјални права ги рефлектира принципите и правата кои се суштински за правични и функционални пазари на трудот и системи на социјална заштита. Преку **нова зајакната социјална димензија за Западен Балкан**, Комисијата ќе работи за да ги поддржи политиката на вработување и социјалната политика во регионот, поттикнувајќи соодветен ангажман од сите нивоа на власт, социјални партнери и граѓанско општество. Ова ќе вклучи зголемен фокус на реформите за вработување и социјалните реформи преку зголемено следење на релевантните политики, вклучително во контекст на програмите за економска реформа. Комисијата предлага годишна министерска средба помеѓу ЕУ и Западен Балкан за социјални прашања и прашања од областа на вработување заради размена на гледишта. Треба да се предвиди поголема финансиска помош во социјалниот сектор, особено инвестирање во образованието и здравството за да се поддржи социјалната инклузија.

Треба да се обезбеди зајакната поддршка за образованието особено **стручното образование и обука и вештини** како и обучување на наставници и предучилишно образование. **Финансирањето** по програмата **Еразмус+** ќе се удвои за да се помогне уште повеќе млади граѓани на Западен Балкан да учат и да стекнат искуство во ЕУ, на тој начин унапредувајќи го економскиот развој и промовирајќи заеднички вредности. Ќе се воспостави пилот програма за мобилност за ученици и обучувачи за стручно образование и обука, во тесна соработка со засегнатите страни вклучително и Европската фондација за обука.

- Комисијата ќе ги опфати овие активности во рамките на носечката иницијатива за **поддршка на социо-економскиот развој** во Западен Балкан.

4. Зголемување на поврзаноста

Зголемувањето на поврзаноста во Западен Балкан претставува стратешки интерес за двете страни. Зголемените транспортни и енергетски врски ќе овозможат зголемена конкурентност, економски раст и безбедност на набавка, и во исто време се важен предуслов за економска интеграција во рамки на Западен Балкан. Договорот за енергетска заедница и Договорот за транспортна заедница како и Европската заедничка воздухопловна област обезбедуваат унапредени регулаторни рамки што - во комбинација со силна политичка соработка во регионот - можат во голема мера да ја олеснат поврзаноста во регионот.

Географски, Западен Балкан е опколен со земји-членки на ЕУ и политички приоритет е **да се поврзе инфраструктурата исто така помеѓу ЕУ и Западен Балкан** и да се забрза развојот на меѓусебно поврзаните транс-европски мрежи во областа на

транспортот, енергетиката и дигиталните услуги. Инвестирањето во инфраструктурни мрежи носи видливи придобивки јасно признати од граѓаните и деловната заедница како на ЕУ така и на Западен Балкан. Покрај зголеменото финансирање на овие мрежи и создавањето на нова гарантна шема за приватно инвестирање, Комисијата ќе работи за да обезбеди поефикасна употреба на постојните одредби од **Механизмот за поврзување на Европа** за земјите од Западен Балкан. Комисијата ќе ги истражи можностите за поедноставување на нивното учество во следната Повеќегодишна финансиска рамка.

Енергетска унија со Западен Балкан. За да се зајакне **Енергетската унија на ЕУ, сите нејзини димензии** треба да се прошират на Западен Балкан: поддржување на енергетската безбедност, пазарната интеграција и енергетската транзиција, вклучително енергетска ефикасност и обновливи енергии. Во тој контекст, секоја земја треба да ги заврши сите неопходни реформи и целосно да ги насочи своите политики во согласност со петте столбови на Енергетската унија. Градењето капацитети на **енергетските регулатори и операторите на преносни системи** во Западен Балкан треба да биде поддржано за тие да можат целосно да учествуваат во мрежите на ниво на ЕУ. Треба да продолжи работата за завршување на **Регионалниот пазар на електрична енергија** во Западен Балкан и да се обезбеди неговата интеграција во Внатрешниот пазар на електрична енергија на ЕУ.

Кон вистинска транспортна унија со Западен Балкан: спроведувањето на Договорот за транспортна заедница кој влезе во сила во 2017 година ќе биде клучниот чекор што ќе води до прогресивна интеграција на регионот во транспортниот пазар на ЕУ. Веќе се дефинирани спогодбите за приоритетни транспортни коридори помеѓу ЕУ и Западен Балкан како дел од трансевропската транспортна мрежа. Тие сега треба да станат реалност за да се гарантира нивниот придонес кон зголемување на конкурентноста на континентот во целина. Покрај инвестирањето, приоритет е усогласувањето со оперативните стандарди на ЕУ. Ова - меѓу другите клучни реформи - ќе бара зајакнати мерки за да се отстранат **административните тесни грла и препреки на границите** во поглед на унапредување на интегрираните патни и железнички операции. Потребна е **нова стратегија за железници** за да се приклучи Западен Балкан во главната мрежа и пазар на ЕУ и да се промовира отворањето на регионалниот железнички пазар. Освен тоа, ќе бидат потребни таргетираны напори за да се намали непропорционално високиот број на жртви на патиштата преку **нова стратегија за безбедност на патиштата**.

- Комисијата ќе ги опфати овие активности во рамките на носечката иницијатива за **поддршка на поврзаноста** на Западен Балкан.

5. Лансирање на Дигитална агенда за Западен Балкан

Развојот на **Единствениот дигитален пазар на ЕУ** придонесува за развој на бизнисот, создавање на раст, поттикнување на продуктивноста, промовирање на иновативност, трансформирање на јавните услуги и подобрување на квалитетот на живот на граѓаните. Од клучна важност е Западен Балкан да биде вклучен во напорите на ЕУ да се прифати технолошката промена за може да имаат корист од дигиталните алатки, и да се обезбеди просперитетна и одржлива иднина за нивните граѓани.

Заедно со партнерите од Западен Балкан, Комисијата ќе лансира **Дигитална агенда за Западен Балкан**, која ќе вклучува и патоказ за олеснување на намалувањето на цената на **роамингот**. Ќе се обезбеди поддршка за воспоставување на широкопојасен интернет

во рамките на Западен Балкан и со ЕУ. **Дигиталното општество** треба да се развива и за истото ќе се обезбеди помош, особено за услугите во е-влада, е-набавки и е-здравство, како и за развој на **дигитални вештини**. Комисијата ќе го поддржи градењето на капацитетите за **доверба и безбедност** и за **дигитализација на индустријата** во Западен Балкан за да обезбеди дека сите сектори имаат корист од дигиталните иновации. Овие напори ќе бидат надополнети со зајакната поддршка за усвојување, спроведување и извршување на **правото на ЕУ** во областа на единствениот дигитален пазар.

- Комисијата ќе ги опфати овие активности во рамките на носечката иницијатива за **Дигитална агенда** за Западен Балкан

6. Поддршка за помирување и добрососедски односи

Поттикнувањето на добрососедските односи и помирувањето има потреба од силно чувство на сопственост во Западен Балкан и истите треба да бидат предводени пред сè од земјите од регионот. Треба и понатаму да се зајакнуваат добрососедските односи преку иницијативи за регионална соработка. Комисијата е подготвена да продолжи да ја поддржува оваа соработка, преку агендата за поврзување, преку ЗББ форматот и преку иницијативи кои ги обединуваат шефовите на државите и владите од регионот или преку други иницијативи кои ја зајакнуваат нивната сопственост на регионалната соработка.

Комисијата дополнително ќе ја прошири поддршката за иницијативите за помирување, вклучително и за оние кои се однесуваат на **транзиционата правда** и имаат за цел да го надминат наследството од неодамнешните конфликти. Ќе продолжи поддршката за Механизмот за меѓународни кривични трибунали и за Специјалистички комори за Косово. Комисијата исто така ќе разгледа како најдобро може да се унапреди работата на Меѓународниот комитет на Црвен Крст и Меѓународната комисија за исчезнати лица за да се поттикне регионалната соработка и да се разреши прашањето за исчезнатите лица и ќе испита што повеќе може да се направи за да се намали опасноста од нагазни мини.

Поддршката за образованието и потенцијалот на младите на Балканот е од круцијална важност за понатамошниот развој на регионот и предуслов за мирен соживот и помирување. Покрај образованието, ќе се зголеми соработката и во областа на **културата, младите и спортот**. Опфатот и опсегот на **Регионалната канцеларија за соработка на младите** ќе се прошират. Покрај зголемувањето на финансиската поддршка преку Еразмус+, Комисијата ќе продолжи да ги поттикнува културните врски со регионот. Ова ќе вклучува активности за заштита на културното наследство на Западен Балкан и унапредување на неговите културни и креативни индустрии.

- Комисијата ќе ги опфати овие активности во рамките на носечката иницијатива за **поддршка на помирувањето и добрососедските односи** во Западен Балкан.

III. ПОДГОТВУВАЊЕ НА ЕУ ЗА ПРИЕМ НА НОВИ ЧЛЕНКИ

1. Институционални прашања

Самата ЕУ мора да обезбеди дека ќе биде институционално подготвена за прием на нови земји-членки штом тие ќе ги исполнат поставените услови. **Унијата мора да биде посилна и постабилна пред да стане поголема.**

Употребата на гласање со квалификувано мнозинство во Советот е клучна алатка која овозможува да се донесат неопходните одлуки во Европската Унија од 27 земји-членки. За да се обезбеди ефикасно одлучување, ќе биде неопходно одредени политики барем да се задржат како области за кои ќе се гласа со квалификувано мнозинство во Советот. Комисијата ќе усвои Комуникација за можноста за понатамошно подобрување на користењето на гласање со квалификувано мнозинство во третиот квартал од 2018 година.

Да се биде членка на Европската Унија значи прифаќање и промовирање на нејзините вредности. Кога се размислува за иднината на Европската Унија, треба да се воспостави поефикасен механизам кој ќе обезбеди да се преземат ефективни мерки за справување со системска закана или системско кршење на овие вредности од страна на која било од земјите-членки на ЕУ. Комисијата ќе презентира иницијатива за зајакнување на спроведување на владеењето на правото во Европската Унија во октомври 2018 година. Договорите за пристапување би можеле да обезбедат правна основа за да се воспостави таков механизам во рамките на Договорите.

Пристапувањето на земјите од Западен Балкан ќе влијае на постојните институционални аранжмани во ЕУ. Предлози за решавање на овие институционални прашања ќе бидат потребни пред затворањето на преговорите. Кога ќе се разгледуваат институционалните аранжмани за следното проширување, треба да се води сметка за идното членство на другите земји од Западен Балкан. Конкретно, употребата на гласање со квалификувано мнозинство во Советот е клучна алатка која овозможува да се донесат потребните одлуки во Европската Унија од 27.

Исто така мора да се воспостават посебни аранжмани и **неотповикливи обврски** за да се обезбеди дека новите земји-членки нема да бидат во можност да го блокираат пристапувањето на други земји кандидати од Западен Балкан. Ќе бидат потребни посебни аранжмани во однос на националните јазици на идните земји-членки.

Доволно време пред затворање на целокупните пристапни преговори, Комисијата ќе даде **проценка за тоа како** пристапувањето на новите земји-членки ќе влијае на клучните политики како што се земјоделството, кохезивната политика и буџетот. Ова ќе им овозможи на земјите-членки да дефинираат заеднички позиции за соодветните поглавја со целосно разбирање на можното влијание и да преземат какви било мерки за олеснување.

2. Обезбедување на финансиски средства за успешно пристапување

Инструментот за претпристапна помош ги поддржува земјите од Западен Балкан во нивната подготовка за пристапување и ја олеснува регионалната и прекуграничната соработка. Помеѓу 2007-2017 година, ЕУ инвестираше повеќе од 8,9 милијарди евра во регионот преку Инструментот за претпристапна помош. За 2018 година, предвидени се 1,07 милијарди евра. Финансирањето преку Инструментот за претпристапна помош ќе биде уште повеќе прилагодено на потребите на земјите. Спроведувањето на оваа стратегија ќе бара зголемено финансирање. Оттука, Комисијата предвидува постепено зголемување на поддршката од **Инструментот за претпристапна помош за Западен Балкан до 2020 година** доколку дозволуваат реалокациите во рамки на постојниот пакет на **Инструментот за претпристапна помош**.

Имајќи ги предвид научените лекции од претходните проширувања, треба да се предвиди **постепено и беспрекорно преминување** од претпристапен статус до статус на земја-членка со цел да се овозможи **да се развие потребниот капацитет за**

апсорпција. Ова треба да води до постепено зголемување на финансирањето во рамки на новата Повеќегодишна финансиска рамка на Инструментот за претпристапна помош пред пристапувањето, проследено со постепено воведување **во користењето на поголемиот обем на фондовите** по пристапувањето. Ова всушност ќе значи дека иако новата земја-членка не може да очекува да добие целосна алокација од средствата на ЕУ веднаш по пристапувањето, пристапот до претпристапните фондови ќе биде соодветно значително зголемен пред пристапувањето.

Условеноста поврзана со нашата билатерална поддршка ќе се зајакне. Зголеменото финансирање и преку сегашната и новата Повеќегодишна финансиска рамка треба да се поврзе со напредокот во спроведување на фундаменталните реформи и добрососедските односи.

Со оглед на тоа што регионот има релативно низок бруто домашен производ и ниво на население, се очекува многу ограничено влијание на буџетот на ЕУ од пристапувањето на Западен Балкан. И покрај тоа, проширувањето на Европската Унија има цена и ќе доведе до понатамошни трошоци за сите земји-членки. Повеќегодишната финансиска рамка ги одразува политичките приоритети на ЕУ. Потребите за подготовки за пристапување ќе мора да бидат земени предвид во следната **Повеќегодишна финансиска рамка** во која ќе бидат вклучени одредби за проширување. Ако некои кандидати се подготвени за пристапување за време на периодот на новата Повеќегодишна финансиска рамка, тогаш ќе треба да се направат **неопходните прилагодувања**.

III. Комуникација

За да биде успешен процесот на пристапување, за **можностите и предизвиците** од истиот треба појасно да се комуницира во регионот и во ЕУ. Во Западен Балкан одговорноста е пред сè кај владите да обезбедуваат соодветни информации на граѓаните и деловната заедница и да изградат национален консензус за нивната стратешка цел.

Од страна на ЕУ, земјите-членки имаат обврска да ги информираат нивните граѓани и да им ги дадат неопходните факти за можностите и предизвиците од процесот. Комисијата ќе ги поддржи овие напори со зајакнување на стратешката комуникација во земјите и во Унијата со цел да обезбеди видливост на процесот на проширување.

IV. ЗАКЛУЧОЦИ

ЕУ долго време ја поддржува европската перспектива на Западен Балкан. Иднината на регионот како составен дел на ЕУ **е политички, безбедносен и економски интерес на Унијата**. Политиката на проширување на ЕУ е дел од пошироката стратегија за зајакнување на Унијата до 2025 година. Со силна политичка волја, испорака на реални и одржливи реформи и конечни решенија за споровите со соседите, Србија и Црна Гора **потенцијално би можеле да бидат подготвени за членство до овој датум**. Пристапувањето е и ќе **остане процес заснован на заслуги**, целосно зависен од објективниот напредок постигнат од секоја земја.

За да се **исполнат добро утврдените критериуми за членство** и во нивен интерес, земјите од Западен Балкан треба да спроведат **сеопфатни реформи** во клучните области. **Владеењето на правото, фундаменталните права и управувањето** мора значително да се зајакнат. Судските реформи, борбата против корупцијата и организираниот криминал

и реформата на јавната администрација треба да дадат вистински резултати и функционирањето на демократските институции треба сериозно да се зајакне. Економските реформи мора да се спроведуваат енергично, а треба да се решат структурните слабости, ниската конкурентност и високата невработеност.

Сите земји безрезервно треба да се посветат, со зборови и дела, на надминување на наследството од минатото, преку помирување и решавање на отворените прашања, особено гранични спорови, навремено пред нивното пристапување во ЕУ. Потребен е **сеопфатен, правно-обврзувачки договор за нормализација на односите помеѓу Србија и Косово**, за да можат да напредуваат на нивниот пат кон ЕУ.

ЕУ значително ќе ја зајакне својата поддршка за процесот на трансформација во Западен Балкан. Комисијата предвидува **Акциски план за поддршка на трансформацијата на Западен Балкан** како анекс на оваа стратегија. Во него се вклучени **шест носечки иницијативи** насочени кон конкретни области од интерес за ЕУ и земјите од Западен Балкан, вклучувајќи и неколку нови мерки во областите од особен заеднички интерес:

Иницијатива за зајакнување на владеењето на правото: Постојните алатки за преговори како што се деталните **акциски планови**, ќе се прошират на сите земји од Западен Балкан. Ќе се зајакне проценката на имплементацијата на реформите, вклучително и преку **нови советодавни мисии во сите земји**. Повеќе ќе се искористат **инструментите обезбедени во рамките на преговорите со Србија и Црна Гора**.

Иницијатива за зајакнато вклучување во безбедноста и миграцијата: Зајакнување на соработката за борба против организиран криминал, борба против тероризам и насилен екстремизам и за безбедност на границите и за управување со миграцијата. **Офицери за врски на Европол** ќе се постават во регионот; дополнително ќе се промовираат **Заеднички истражни тимови** и ќе се склучат **статусни договори со Европската агенција за гранична и крајбрежна стража**.

Иницијатива за зајакнување на поддршката на социо-економскиот развој: ќе вклучува проширување на **Инвестициската рамка за Западен Балкан**, значително зголемување на **обезбедувањето гаранции за да се привлечат приватни инвестиции**, поддршка за почетни бизниси, и МСП и поголемо олеснување на трговската размена. Новата **зајакната социјална димензија** повеќе ќе се фокусира на вработување и социјални политики, со зголемена финансиска помош за поддршка на социјалниот сектор, особено образованието и здравството. Финансирањето преку **Еразмус+** ќе се удвои.

Иницијатива за зголемување на транспортната и енергетската поврзаност во регионот и во рамките на ЕУ, вклучително и **нова инвестициска поддршка**. Ќе се зголеми употребата на **Механизмот за поврзување на Европа** во земјите од Западен Балкан. За да се зајакне **Енергетската унија на ЕУ**, сите нејзини димензии треба да се прошират на Западен Балкан.

Иницијатива за Дигитална агенда за Западен Балкан: ќе вклучува патоказ за олеснување на намалувањето на трошоците за **роаминг**, поддршка за **употреба на широкопојасен интернет** во регионот и развој на **е-влада**, **е- набавки**, **е-здравство** и

дигитални вештини

Иницијатива за поддршка на помирувањето и добрососедските односи: ќе вклучува поддршка за транзиционата правда, исчезнатите лица и зголемена соработка во образованието, културата, младите и спортот и проширување на опсегот на Регионалната канцеларија за младинска соработка.

Во март 2018 година, службите на Комисијата ќе свикаат почетен координативен состанок со земјите-членки во тесна координација со Европската служба за надворешна политика за да разговараат за Акцискиот план и механизмите за оперативна соработка за негово спроведување.

ЕУ треба да биде подготвена да ги прими новите членки, вклучително и од институционална и финансиска перспектива, откако тие ќе ги исполнат неопходните услови. Комисијата ќе подготви проценка на влијанието во клучните политики навремено пред пристапувањето. Со цел да се обезбеди соодветно **финансирање за поддршка на оваа стратегија** и непречена транзиција кон членство, Комисијата предлага **постепено зголемување на финансирањето** во рамките на **Инструментот за претпристапна помош** и обезбедување на соодветна одредба во **следната Повеќегодишна финансиска рамка** да послужи за можните пристапувања. За да се обезбеди ефикасно одлучување, ќе биде неопходно барем да се задржи или да се земе предвид зголемување на политиките за кои се гласа со квалификувано мнозинство во Советот. Треба да се воспостави поефикасен систем за справување со системските закани или кршење на владеењето на правото во која било земја-членка на ЕУ. Комуникациските активности ќе бидат зајакнати.

Европската перспектива на Западен Балкан е јасна и недвосмислена и условите и критериумите за членство во ЕУ се добро утврдени. Преку оваа стратегија ЕУ ќе може да обезбеди **до сега невидена поддршка за оваа цел**. Засегнатите земји имаат многу работа пред себе за да бидат во позиција да ги исполнат овие критериуми. Владите мора да обезбедат поинклузивни реформски процеси коишто ги вклучуваат сите засегнати страни и општеството во голема мера. Најважно, лидерите во регионот не смеат да остават сомневање за нивната стратешка ориентација и посветеност. На крајот тие мора да ја преземат одговорноста за оваа историска можност да ја направат реалност.